

Riigieelarve seaduse ja riigieelarve seaduse muutmise seaduse
muutmise seaduse eelnõu seletuskirja juurde
Lisa

Kooskõlastustabel

Kooskõlastustabelis on esitatud riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (EIS toimik nr 25-0792) kohta esitatud märkused, tähelepanekud, ettepanekud.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Eesti Linnade ja Valdade Liit	Kooskõlastame eelnõu ettepanekuga: punktid 41-44, § 50	Eesti Linnade ja Valdade Liit kooskõlastab riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu järgmise ettepanekuga – täpsustada eelnõus või seletuskirjas juhtumipõhiste toetuste summade kujunemist ning protsessi, kuidas need jõuavad ministriumite eelarvetesse.	Arvestatud	Seletuskirja on täiendatud.
	Riigikohus	Arvamus, üldine tähelepanek	EL majandusjuhtimise raamistiku reform - nagu ka nimetus ütleb ja vaatamata selle sisuks olevatele eelarvereeglitele - on suunatud kestliku majanduskasvu saavutamisele. Sellist [üld]eesmärki riigieelarve seaduse eelnõuga ei võeta, eesmärgiks on seletuskirjast nähtuvalt nõuete ülevõtmine riigisisesse õigusesse. Kuigi liidu majandusjuhtimise raamistiku reform tugineb valdavalt otsekohalduvatele määrustele, tuleks ka liidu õiguse ülevõtmisel järgida regulatsiooni kehtestamise eesmärki. See eesmärgi kaotsimine avaldub kõige selgemini seletuskirjas kasutatud argumentatsioonis, kus hinnatakse peamiselt ülevõetavate nõuete mõju riigisisestele reeglitele või selgitatakse muutusi eelarvetehniliselt. See, et Eesti jätkab endale nii mõneski osas karmimate reeglite seadmist, ei pruugi olla halb. Kuid kas ja milline mõju on sellel lisaks riigi rahanduse loodetavasti parematele näitajatele kui teistel liikmesriikidel, seletuskirjast ei selgu.	Selgitame	Kestliku majanduskasvu saavutamise eesmärk on eelarvereeglite seadmisel ja täpsustamisel kahtlemata. Käesoleva eelnõuga saavutatakse see läbi EL õiguse üle võtmise Eesti õigusesse.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikohus	Arvamus, üldine tähelepanek, § 27 seletuskirja põhjendus	<p>Mõlemas, nii EL õiguses kui ka eelnõus on rõhutatud kesk-pika perioodi eelarvestamise olulisust, kuid aastapõhised eelarve ja -kontrolli reeglid, võttes arvesse ka lisanduvaid, vähendavad pikema perioodi eelarvestamise kasu. Pikaajaliselt planeerimiselt ei saagi eeldada sarnast täpsust aasta-eelarve koostamisega. Kokkuvõtvalt peaks pikema perioodi planeering andma aastate lõikes paindlikkust. Ka aasta-eelarve ei saagi ega peagi sendi täpsusega langema kokku täitmisega.</p> <p>Millist lisaväärtust annab see, kui tagantjärele viia eelarve vastavusse tegeliku majandusarvestusega (raamatupidamisega)? Siinkohal märgime, et riigieelarve oli aastapõhine juba enne tekkepõhise eelarve kasutuselevõttu.</p> <p>Seetõttu on eksitav seletuskirja lk 22 toodud RES § 27 muudatuse põhjendus. Kuidas seeläbi läbipaistvus või õigusselgus suureneks? Samuti ei anna kavandatud muudatus vajalikku informatsiooni järgneva(te) aasta(te) eelarve(te) koostamiseks. Sellega võib väheneda aga ülekantavate vahendite (eelarve) maht, mis on positiivne.</p>	Selgitame	Kuna juulikuus kooskõlastamisele saadetud eelnõule antud mitmes tagasisides (k.a Riigikontroll) viidati, et õigus muuta pärast eelarveaasta lõppu kahe kuu jook-sul valitsemisalade eelarveid või teha kehtivuse kaotanud riigieelarve alusel uusi eelarveotsuseid, ei ole siiski põhiseadusega kooskõlas, jäetakse eelnõust välja § 27 puudutavad muudatused.
	Riigikohus	Arvamus, üldine tähelepanek	Samuti ei suurene Riigikohtu arvates eelarve läbipaistvus, informatiivsus ega arusaadavus, kui seni eelarve lisas esitatud detailne info esitatakse edaspidi üldistatud kulul eelarves.	Selgitame	Nii poliitikud, ametnikud kui ka kodanikud saavad riigi rahakasutusest seda paremini aru, mida täpsemini on eelarves välja toodud, kuhu raha kulub (ja kust see tuleb). Detailid võimaldavad jälgida, kas raha kulutatakse kooskõlas lubaduste ja eesmärkidega, ning hinnata, kas ressursse kasutatakse tõhusalt. Detailsuse suurenedes väheneb võimalus varjatud kulutusteks või poliitilisteks manipulatsioonideks eelarves. <p>Tõsi on ka see, et detailirohkus võib muuta riigieelarve ja sellega seotud dokumendid väga mahukaks ja seetõttu ka raskesti jälgitavaks, mistõttu tuleb leida eelarve detailsuses tasakaal, et tagada läbipaistvus ja arusaadavus ning mõistlik rakendatavus.</p>

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikohus	Arvamus, punktid 1 ja 2	<p>Arusaamatuks jääb, millist probleemi tegelikult püütakse lahendada.</p> <p>Riigieelarve seaduses (RES) puudub vajadus täiendavalt reguleerida aktide andmist. Valitsusasutuste juhtide õigus anda määruseid või üksnes haldusakte on sätestatud Vabariigi Valitsuse seadusega, põhiseaduslike institutsioonidele omaste aktide andmise õigus nende kohta käiva seadusega. Ainult ministri puhul saab tekkida küsimus, kas konkreetne õiguse teostamiseks peab minister andma määruse või piisab haldusaktist. Kui üldse aktide andmist suurema õiguselguse huvides RES-s reguleerida, siis piisaks vaid muudatusest p-s 1.</p> <p>Eraldi regulatsiooni kehtestamine riigisekretäri antavatele aktidele (p 2) tõstatab pigem küsimuse, kas tegelikult on RES regulatsioonis olemas kolme liiki institutsioone – valitsusasutused, põhiseaduslikud institutsioonid ja riigikantselei. Seda muljet süvendab ka seletuskiri (lk 15), kus on kasutatud „põhiseaduslike institutsioonide juhid ja riigisekretär“.</p>	Arvestatud	Eelnõu on muudetud ning RES § 3 täiendamine lõikega 3 eelnõust välja jäetud.
	Riigikohus	Arvamus, punkt 3	Märgime, et direktiiv EL 2024/1265 (muudatus 9, uus artikkel 8a) kohustab avaldama eelarvenõukogu arvamuse mitteametlikult selgituse kaks kuud pärast arvamuse esitamise kuupäeva. Eelnõus seevastu on reguleeritud valitsuse otsuse vormistamist kahekuulise viitega (see ilmselt vormistatakse kohe, miks peaks seda edasi lükatama), kuid ei ole sätestatud, millal direktiivis ettenähtud selgitus tegelikult avaldatakse.	Selgitame	Seaduse paragrahvi 4 lõige 2 sõnastatakse selliselt, et kui Vabariigi Valitsus ei arvesta eelarvenõukogu arvamusega, vormistatakse selle kohta Vabariigi Valitsuse istungi otsus hiljemalt kahe kuu jooksul arvates arvamuse esitamisest.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikohus	Arvamus, punkt 5 § 4 lg 5	<p>Uus säte RES § 4 lg 5 vajaks korrastamist. Sätte II lausest selgub, et eelarvenõukogu annab „hinnanguid“ ja „arvamusi“. Kuigi eesti keeleruumis käsitletakse neid ka sünonüümidenäna (sellisel juhul puuduks vajadus mõlema nimetamiseks), on „hinnang“ EKI selgituste kohaselt vaatlusel või statistikal põhinev otsustus, „arvamus“ seevastu veendumusel või oletusel rajanev seisukoht. Samas sätte I lause kohustab eelarvenõukogu avaldama oma veebilehel üksnes „arvamusi“. Seevastu sätte II lause annab õiguse avaldada veebilehel „hinnangute ja arvamuste“ aluseks olevaid „metoodikaid“ ja „andmeid“. Järelikult hinnanguid ei avaldata veebilehel, samuti ei ole õigus neid esitleda Riigikogu rahanduskomisjonile. Viimasel on õigus [üksnes] taotleda veebilehel avaldatud arvamuste esitlemist. Oleme arvamusel, et veebilehel tuleks avaldada ka hinnangud ja hinnangud peaksid olema rahanduskomisjonile esitletud (kui eelnõusse jäävad alles nii hinnang kui arvamus). Kui „hinnangut“ ja „arvamus“ kasutatakse aga teistsuguses tähenduses, tuleks seda seletuskirjas selgitada. Kehtiva seaduse järgi eelarvenõukogu hindab riigi makromajandusprognoose ja rahandusprognoose, seevastu (EL) 2024/1263 eestikeelne redaktsioon kasutab „arvamus“.</p> <p>Märgime, et Riigikohtu arvates peaks eelarvenõukogu avalikustama hinnangute (arvamuste) aluseks olevad metoodikat, see ei tohiks olla kaalutusotsus. Samuti peaks ka Rahandusministeerium avalikustama pärast nende koostamist majandus- ja rahandusprognoosi aluseks olev(ad) metoodika(d). Ainult nii saaks tekkida avalik, arusaadav argumenteeritud diskussioon. Metoodika avalikustamine pärast prognooside avalikustamist ei piiraks kuidagi ka seda koostavate ametnike või töötajate sõltumatust. Vastupidi, Riigikohtu arvates see suurendaks sõltumatust, aga lisaks ka usaldusväärst ja suurendaks läbipaistvust.</p>	Arvestamata	Vastavalt Eesti Panga seaduse § 4-2 lõikele 1 annab eelarvenõukogu hinnangu Eesti eelarvepoliitika aluseks olevatele majandusprognoosidele. Sama paragrahvi lõike 5 kohaselt on eelarvenõukogu töö väljundiks hinnangud ja arvamus, mis avaldatakse eelarvenõukogu kodulehel. Seega EPS kohaselt annab eelarvenõukogu majandusprognoosidele hinnanguid, kuid muudes küsimustes võib anda arvamusi. Kuna selline on eelarvenõukogu töö korraldus alates 2014. aastast, ei pea vajalikuks seda muuta.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikohus	Arvamus, punkt 11	<p>Eelnõust nähtub, et RES § 5¹ lõige 1 kohustab riigieelarve ja riigieelarvestrateegia koostamisel järgima lisaks EL toimumise lepingu lisaprotokollile määrust (EL) 2024/1263. Seletuskirjas on aga selgitatud, et seadusesse lisatakse § 5¹ vastavalt direktiivi 2011/85/EL IV peatükile. Sätete selgitused seevastu toetuvad määrusele. Kui seletuskirjas viidatud direktiivi peatükk on oluline, siis ilmselt direktiiviga (EL) 2024/1265 muudetud artiklite (5-7) muudatuste tõttu ja korrektsem oleks viidata sellele (direktiividel ei ole nn muudatuste järgset tervikteksti).</p> <p>Märgime ühtlasi, et RES § 5¹ lõikes 1 võiks sõnastada ...“valitsussektori iga-aastased netokulud on kooskõlas“.</p> <p>Netokulud ei pruugi iga-aastaselt kasvada, samuti oleks see kooskõlas seaduse teiste sätetega (uus RES § 5 lg 2¹) ja määrusega (EL) 2024/1263. Oleme seisukohal, et „riiklikku eelarve ja struktuurikava“ oleks struktuurse defitsiidi 0,5 protsendipunktilise kitsendamise korral õigem kasutada lõikes 2, sest see on EL määruse järgi dokument, mis kirjeldab liikmesriigi abinõusid eelarve vastavusse viimiseks EL nõuetele. Riigieelarve ja eelarvestrateegia koostatakse riiklikust eelarve- ja struktuurikavast lähtuvalt.</p>	Osaliselt arvestatud	Eelnõus ja ka seletuskirjas täpsustatud õiguslikke aluseid EL õiguse aspektist. Netokulude juures tuleks eristada netokulude mahtu ja selle muutust ehk kasvu. EL nõukogu otsustab iga eelarve- ja struktuurikava põhjal riigile kehtestada justnimelt netokulude kasvu trajektoori, keskendudes sellega justnimelt aastasele muutusele, mitte kulude tasemele. Ka järelevalve käib tegelikku kulude muutust nõukogu kehtestatuga võrreldes.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikohus	Arvamus, punkt 14	Miks on § 5 ¹ lisamisel vajalikud uued RES § 7 lõiked 1 ja 2? Kui riigieelarve ja eelarvestrateegia dokumendid (eelnõud) koostatakse tegelikust rahandusprognosist ja eelarvepositsioonist lähtuvalt ning järgides muus osas § 5 ¹ sätestatud, ei saa tekkida olukord, et need oleksid vastuolus § 5 ¹ reeglitega. See jätab eksliku mulje, et tegelikult ei oodatagi § 5 ¹ järgimist. Tõenäoliselt annab ka edaspidi Rahandusministeerium valitsemisaladele eelarvestrateegia ja riigieelarve planeerimiseks õigeaegselt majandus- ja rahandusprognosist ning eelarvepositsioonist lähtuvalt sisendi, seega peaks olema välistatud nõ juhulik viga RES § 5 ¹ järgimisel. RES § 7 lõike 2 ¹ lisamisega seatakse omakorda kahtluse alla eelnevad sätted – valdkonna eest vastutav minister ei suuda esitada asjakohaseid meetmeid ja/või valitsus neid rakendada. Kuid kuidas seesama valitsus, kes ei suutnud koostada RES § 5 ¹ nõuetele vastavat riigieelarvet ja eelarvestrateegiat ning rakendada §7 lõike 2 alusel meetmeid, suudaks seda teha § 7 lg 2 ¹ alusel, seletuskirjast ei selgu.	Selgitame	§7 lõiked 1 ja 2 on lisatud olukordadeks, kus tegelik olukord on prognoosi järgi erinev eelarvega/eelarvestrateegiaga kinnitatust sellisel määral, et sellele tuleks reageerida korrigeerimismeetmetega.
	Riigikohus	Arvamus, punkt 18	Mis on „võimalik reaalne sisemajanduse koguprodukt“, millega tuleks edaspidi võrrelda prognoositavat „reaalset sisemajanduse koguprodukti“? Et senised prognoosid „võimalikku reaalselt sisemajanduse koguprodukti“ ei sisalda, tuleks seda selgitada eelnõu seletuskirjas. Ilmselt hakkab majandussurutise olemasolu ja tõsiduse analüüs olema osa majandusprognosist, millega see muutub omakorda hinnatavaks eelarvenõukogu poolt. Kui aga mitte, tuleks eelarvenõukogu pädevust laiendada ja ette näha, et eelarvenõukogu peab hindama kõiki riigieelarve ja eelarvestrateegia koostamise aluseks olevaid analüüse. See annaks ka valitsusele täiendava kindlustunde otsustamiseks, suurendades legitiimsust.	Arvestatud	Selgitame täiendavalt seletuskirjas.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikohus	Arvamus, punkt 20	Riigikohus on arvamusel, et eelarvenõukogu peaks hindama mitte möödunud aasta „kulukasvu“ vastavust netokulude trajektoorige, vaid „kulude“ vastavust netokulude trajektoorige. Üldise kommentaarina – Riigikohtu arvates tuleks ka eelnõu muudes sätetes „kulukasvu“ või „netokulude kasvu“ asemel kasutada „kulu“ või „netokulud“ ilma „kasvuta“ (§14 lg 1 p 4, § 20 ¹ lg 4). Kasv tähendab suurenemist võrreldes lähtetasemega, hinnates ainult „suurenenud osa“ ei ole Riigikohtu arvates võimalik saavutada ligilähedaseltki sarnast tulemust, mida määrusega (EL) 2024/1623 muutu nud eelarveraamistikuga liikmesriikidelt oodatakse. Eelnõu sõnastusest lähtuvalt peaks eelarvenõukogu avaldama arvamust üksnes nende osade kohta eduaruandest, kus kulud kasvasid. Loodetavasti nii ei ole mõeldud.	Arvestamata	Siinkohal oleks hea eristada näitajat ja tema muutust. Netokulud on defineeritud määrusega (EL) 1263/2024. Lisaks aga sätestab seesama määrus, et eelarvepoliitika kujundamise põhi-indikaatoriks on netokulude kava ehk mitmeaastane trajektoor. Seesama trajektoor, mille kinnitab EL nõukogu, väljendabki lubatud maksimaalseid netokulude aastaseid kasve. Kuna nõukogu otsus sisaldab kasvumäärasid, ei saa ka eelarvenõukogu hinnata "kulu" vastavust nõuetele, ikka ainult kulukasve. Juhime ka tähelepanu, et matemaatilisel võib kasvutempo olla mittepositiivne.
	Riigikohus	Arvamus, punkt 21	Eelnõus võetakse kasutusele 'eelarveraamistiku' mõiste. Kui 'EL eelarveraamistik' on defineeritud (eelnõu p 10), siis eelnõu punktiga 21 sätestatakse üksnes riigi eelarveraamistiku toimimise hindamine. Liikmesriigi eelarveraamistiku nõuded oleksid nähtuvalt seletuskirjas toodud eesmärkidest pidanud olema üle võetud juba direktiiviga 2011/85/EL. Riigikohtu arvates ei ole eelarvenõukogul võimalik efektiivselt täita talle eelnõuga seatavat ülesannet hinnata RES 2. peatükis (eelnõus „käesolevas peatükis“, § 14 ¹ kuulub 2. peatükki) kirjeldatud riigi eelarveraamistiku toimimist, kui ei ole selge, mis on riigi eelarveraamistik. RES 2. peatüki pealkiri on „eelarvereglid“. Kui eelarvereglite sünonüüm ongi eelarveraamistik ja kõik, mis on sätestatud 2. peatükis kuulukski hindamisele, siis võiks peatükki nimetada „eelarveraamistikuks“. Samas on hoopis RES 3. peatükk pealkirjastatud „Riigieelarve raamistik ja lähtealused“. Soovitame „kodumaise eelarveraamistiku“ asemel kasutada „riigi eelarveraamistikku“.	Osaliselt arvestatud	

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikohus	Arvamus, punktid 22 ja 23	Riigikohtu arvates ei saa rahandusprognoos, millest lähtuvalt koostatakse eelarve- ja struktuurikava (ning eelarvestrateegia ja riigieelarve eelnõu) olla samaaegselt eelarve- ja struktuurikava, sh EL nõukogu kehtestatud netokulude kava ning reformide ja investeeringute elluviimist selgitava eduaruande aluseks. Seega koostatakse eduaruanne tegeliku olukorra ja eelarve ja struktuurikava võrdlusena. Kusjuures eelarve- ja struktuurikava võib-olla koostatud üks kord nelja aasta jooksul, eduaruanne peab olema koostatud igal aastal. Ka erinev tsükkel välistaks sama rahandusprognoosi kasutamise.	Arvestamata	Eduaruanne sisaldab lisaks tegelikele andmetele ka andmeid aasta kohta, mil eduaruanne koostatakse ja esitatakse. Sellele aastale vastavad majandus- ja riigi rahanduse näitajad peavad olema asjakohased ehk lähema selleks hetkeks kõige viimasest prognoosist. See tõttu tuleks prognoosi käsitleda ka eduaruande alusena.
	Riigikohus	Arvamus, punkt 25	Uues sättes RES § 20 ¹ lõige 1 viidatakse §-le 6 ¹ , kuid kehtivas seaduses selline paragrahv puudub ja eelnõuga ei plaanita sellist paragrahvi sätestada. Võttes arvesse riigi eelarve- ja struktuurikava olulisust oleme seisukohal, et eelarvenõukogu ei peaks arvamuse esitama üksnes eelarve- ja struktuurikava netokulude kasvu aluseks oleva makromajandusprognoosi ja selle makromajanduslike eelduste kohta (uus säte RES § 20 ¹ lg 4), vaid kava kui terviku kohta. Kusjuures makromajandusprognoosi hindamise õigus (kohustus) on eelarvenõukogul juba tulenevalt RES § 4 lõikest 1. Samuti oleme arvamusel, et eelarve- ja struktuurikava projekti tuleks enne selle kinnitamist arutada Riigikogus. See suurendaks oluliselt kava legitiimsust. Määruse (EL) 2024/1263 artikkel 11 p 3 kohustab liikmesriiki enne eelarve- ja struktuurikava esitamist EL nõukogule ja komisjonile konsulteerima oma õigusraamistikule vastavalt kodanikeühenduste, sotsiaalpartnerite, piirkondlike ametiasutuste ja riigi muude asjaomaste sidusrühmade. Kuigi määrus on otsekohalduv tuleks Riigikohtu arvates selline konsulteerimise mehhanism, sh ajalised tärimid, ette näha seaduses. Et eelnõus on pööratud suurt tähelepanu eelarve läbipaistvuse suurendamisele, mis on Riigikohtu arvates väga oluline, võiks sarnaselt muude oluliste	Osaliselt arvestatud	Eelarvenõukogu on loodud selleks, et anda hinnang prognooside asjakohasusele ning eelarve eesmärkide ning nende täitmise kohta. Eelarvepoliitiliste valikute, reformide, investeeringute ja muu eelarve- ja struktuurikavas sisalduva kohta hinnangu andmine tähendaks poliitikavalikute hindamist ning seaks ohtu institutsiooni sõltumatuse. Täiendame eelnõud eelarve- ja struktuurikava ja eduaruande avalikustamise nõudega.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
			dokumentide avalikustamise sätestamisele ka riigisiseses õiguses sätestada § 20 ¹ eelarve- ja struktuurikava avalikustamise (liikmesriigi põhimõtteline kohustus seda teha on sätestatud määruse (EL) 2024/1263 artikkel 11 punktis 5). Samuti tuleks sätestada eduaruande avalikustamine (RES uus säte § 20 ²). Või tuleks seletuskirjas selgitada, miks erinevalt muudest määruses sätestatud läbipaistvust suurendavatest nõuetest kava ja selle eduaruande avalikustamise sätestamist riigisiseses õiguses ei peeta oluliseks.		
	Õiguskantsler	Arvamus, üldine tähelepanek	Hea meel on selle üle, et eelnõus on põhjalikult reguleeritud riigieelarvest toetuste andmise ja tagasinõudmise kord, samuti viiviste ja intresside arvestamine. Tunnustust väärrib ka see, et täpsemini reguleeritakse Vabariigi Valitsuse reservi moodustamist ja kasutamist.	/.../	/.../
	Õiguskantsler	Arvamus	Jään siiski varem avaldatud seisukoha juurde, et nn tegevuspõhine aastaelarve sellisena, nagu see on Riigikogule esitatud alates aastast 2020 ei vasta Eesti Vabariigi põhiseadusele. Eelnõu ei sisalda nõudeid aastaelarve olemuslikuks muutmiseks. Põhiseaduse järgi peab Riigikogu seadusega kehtestama igaks aastaks riigi kõigi tulude ja kulude eelarve. Iga-aastase riigieelarve eelnõu esitab PS kohaselt Vabariigi Valitsus. Riigikogul on põhiseaduslik õigus teha riigi aastaelarves sisulisi muudatusi. Vähendada ei tohi seadustega ette nähtud tulusid ega suurendada seadustega ette nähtud kulusid. Eelnevast järeldub, et aasta riigieelarves tuleb näidata, kui palju kulub seadustes ette nähtud pensionideks, toetusteks, hüvitisteks jms. Nagu varem korduvalt selgitatud, peavad vastavad kulu- ja tuluread olema aasta riigieelarve seaduses eneses. Riigikogu annab täitevvõimule kulutamiseks loa ja vajadusel kehtestab muudatused samuti Riigikogu. Kui Vabariigi Valitsus peab vajalikuks ja mõistlikuks liigendada kulusid lisaks majanduslikule sisule veel muul	Selgitame	Selgitame täiendavalt, et seaduse muudatuse eelnõu kohaselt eristatakse edaspidi riigieelarves majandusliku sisu jaotuses riigivõla intressikulud, kõik seaduste alusel edasi antavad maksud ning ühest miljonist alates seadustest tulenevad kulud. See tähendab, et riigieelarve ridadel esitatakse vastavad pensionid, toetused, hüvitised jne. Meie hinnangul ei reguleeri põhiseadus riigieelarve struktuuri, riigieelarve täpsusastet ega koostamise põhimõtteid (k.a seda, kas riigieelarve on kassa- või tekkepõhine, institutsioonide või tegevuste põhine või kõike seda üheskoos samas riigieelarves). On oluline, et riigieelarve struktuur, täpsusaste ja selle koostamise põhimõtted tagaksid piisava üldistusastme tuvastamiseks riigieelarve raha kasutamise eesmärgid.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
			alusel, on seda võimalik teha aastaelarve seletuskirjas või muudes dokumentides.		
	Õiguskantsler	Arvamus	<p>Kahtlen, kas on mõtet viia administratiivse ja majandusliku sisuga kulude jaotus¹ kärbitud kujul seaduse lisast seaduse põhiteksti (RES § 26 lg 5¹ muudatus).</p> <p>Ministril on õigus muuta ministeeriumi valitsemisala riigiasutuste eelarveid, ilma et ta muudaks valitsemisala piirmäärade vahendite kogumahtu. Samuti saab minister muuta tulumusvaldkonna programmi tegevuse majandusliku sisu detailset liigendust, ilma et ta muudaks programmi tegevuse piirmäärade vahendite kogumahtu (RES § 56 lg 2² muudatus). Seetõttu on taoline liigendamine aastaelarves tegelikult mõtetu. Eelarvet täiendatakse ridadega, mis tegelikult ei tähenda midagi – ministrid saavad neid ridu muuta ilma Riigikogu poole pöördumata. Sellised read riigieelarves ei ole kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduses aasta riigieelarvele omistatud tähenduse ja mõttega, milleks on täiendatava võimu kulutustele piiride seadmine, mida saab otsustada vaid Riigikogu.</p> <p>-----</p> <p>¹ Majandusliku sisuga kulude jaotus tähendab eelnõu järgi kulude liigendamist järgmises vaates: tööjõu- ja majandamiskulud, sotsiaaltoetused, muud toetused ning muud kulud, eristades riigivõla intressikulu, edasiantava maksu kulud ja alates ühest miljonist eurost seadusest tulenevad arvestuslikud kulud.</p>	Selgitame	<p>On oluline, et riigieelarve oleks sellise detailsusastmega, et nii Riigikogu kui Vabariigi Valitsus saaksid oma ülesandeid täita tagades võimude lahususe ja võimuharude vahelise tasakaalu (PS § 4), sh Riigikogul oleks võimalik aru saada, kuhu ja kuidas raha tuleb kulutada ja määrata, milline on riigieelarve paindlikkus.</p> <p>Põhiseaduse mõistes on oluline, et riigieelarve struktuur, täpsusaste ja selle koostamise põhimõtted tagaksid piisava üldistusastme tuvastamiseks riigieelarve raha kasutamise eesmärgid ja et Riigikogul oleks võimalik oma finantspädevust täita. Siin tuleb leida tasakaalupunkt, et eelarve ei muutuks ka liiga üksikasjalikuks, mis raskendaks eelarve täitmist. Kuna kulude esitamise viisi on täiendatud, siis on Riigikogul võimalik aru saada kulude sisust. Leiame, et riigieelarve kavandamine eelnõu kohaselt, võimaldab Riigikogul oma finantspädevust täita.</p> <p>Riigikogu rahanduskomisjon on eelnõu koostamise ajal pidanud eelnõus esitatud paindlikkust piisavaks. Paindlikkuse tasakaalustamiseks seatakse eelnõuga kohustus teavitada Riigikogu rahanduskomisjoni jooksvatest eelarve muudatustest. See annab võimaluse Riigikogule omada ülevaadet eelarve kujunemisest ministriile antud õiguste piires ja küsida täiendavaid küsimusi.</p>

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Õiguskantsler	Arvamus	<p>Ka eelnõu seletuskirjas on öeldud, et muudatusega ei muutu Riigikogu otsustusõiguses midagi. Seletuskirjas on märgitud, et muudatuste eesmärk on riigieelarve esitamine terviklikult, et oleks tagatud selle parem loetavus, läbipaistvus ja selgus kõigi osapoolte jaoks. Seletuskirja kohaselt muudetakse eelnõuga riigieelarve liigendust puudutavaid sätteid ning täpsustatakse sellest tulenevaid riigieelarve kasutamise reegleid. Need reeglid peaksid tagama tasakaalu seadusandliku ja täidesaatva võimu otsustuspädevuses ning aitama vältida ebamõistlikku töökoormust riigieelarve muudatuste menetlemisel Riigikogus.</p> <p>Seletuskirjas on veel öeldud, et riigiasutused peavad rakendada Riigikogus kinnitatud detailset eelarvet, kuid riigieelarve kasutamise paindlikkust ei ole kavas muuta, ning et minister võib riigieelarve majandusliku sisu ja valitsemisala riigiasutuste piirmääraga vahendeid vajadusel ümber liigendada. Veel on seletuskirjas selgitatud, et detailse riigieelarve muutmist ei pea tingimata algatama Riigikogus.</p> <p>Kokkuvõtvalt: eelnõus pakutud muudatused ei aita tagada Eesti Vabariigi põhiseaduse § 115 täitmist. Jään varasema seisukoha juurde, et Riigikogu peaks otsustama eeskätt majandusliku sisuga kulude jaotuse. Seevastu teabe selle kohta, kuidas eelarverahaga on suudetud üht või teist eesmärki täita või mõnd mõõdikut mõjutada, võib vajadusel esitada seletuskirjas.</p>	Selgitame	<p>Tuginedes Riigikohtu praktikale ja järeldustele, on Riigikogu eelarvepoliitika kujundaja ja ümberkorraldusi võib teha üksnes seaduse alusel ja ulatuses, mille Riigikogu on lubanud. Järeldame, et riigieelarve paindlikkus on kooskõlas põhiseadusega, kuni see ei vähenda Riigikogu sisulist eelarvepädevust ja luba paindlikkuseks on antud seaduse alusel ja ulatuses. Riigieelarve liigendus kui riigieelarve paindlikkus on välja töötatud koostöös Riigikogu rahanduskomisjoni. Riigikogu rahanduskomisjon on eelnõu koostamise ajal pidanud eelnõus esitatud paindlikkust piisavaks. Paindlikkuse tasakaalustamiseks seatakse eelnõuga kohustus teavitada Riigikogu rahanduskomisjoni jooksvatest eelarve muudatustest. See annab võimaluse Riigikogule omada ülevaadet eelarve kujunemisest ministriile antud õiguste piires ja küsida täiendavaid küsimusi.</p> <p>PS § 115 mõte on volitus ja piir. Riigikogu määrab summa ja otstarbe kindlaks ajavahemikuks ning annab valitsusele loa tegutseda nende piiride sees. Põhiseadus ei nõua, et piirmäärad esitataks majandusliku liigituse või administratiivse jaotuse järgi.</p>
	Eelarvenõukogu	Arvamus	<p>Eelarvenõukogu ei toeta kodumaiste eelarvereglite põhinõuete järjekordset leevendamist, mida kavandavad muudatused riigieelarve seaduses ette näevad. Tegemist oleks juba kolmanda reeglite leevendamisega pärast struktuurse tasakaalu nõude lisamist Eesti riigieelarve seadusesse 2014. aastal.</p> <p>Seejuures olid eelarvereglite nõuded aastatel 2020–2023 peatatud. Kodumaist eelarvereglit asutakse taas kord leevendada vaatamata sellele, et kaitsekulude vabastusklausel</p>	Arvestamata	Väljapakutud tekst on kompromiss riigi vajaduste ja võimaluste vahel

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
			juba võimaldab 2025.-2028. aastaks täiendavat paindlikkust võrreldes kehtivate reeglitega.		
	Eelarvenõukogu	Arvamus	Kodumaistel eelarvereeplitel on pärast 2024. aastal jõustunud Euroopa Liidu majandusjuhtimise raamistiku reformi veelgi suurem roll eelarvedistsipliini hoidmisel kui seni maani, mistõttu on ka põhjendatud, et Eesti eelarvereeplit oleksid nõudlikumad kui ELi reeglitest tulenevad riigirahanduse miinimumnõuded. Kõigile teada 3% eelarvepuudujäägi ja 60% võlakooormuse nõuded on mõeldud eelkõige liikmesriikide eelarvepoliitika koordineerimiseks ja suurte poliitikavigade vältimiseks ega pruugi seetõttu olla alati piisavaks orientiiriks üksiku riigi vaatest. Riigipõhiste olude ja ohtudega tuleb arvestada kodumaiste eelarvereeplit loomisel.	Selgitame	Nõustume. Eesti eelarvereeplit on ka käesoleva eelnõu põhjal jätkuvalt nõudlikumad kui EL reeglitest tulenevad miinimumnõuded.
	Eelarvenõukogu	Arvamus	Eelarvenõukogu toetab põhimõtteliselt sellist kodumaise eelarvereeplit ülesehitust, mis koosneb 1) nõudest iga-aastase struktuurse eelarvepositsiooni suurusele ja 2) võlapiirist, mida ületades muutuks eelarvereeplit nõudlikumaks, aeglustades sel viisil võlakooormuse edasist kasvu. Riigieelarve seaduses kavandatud muudatuste järgi tohiks struktuurne puudujääk ulatuda kuni 1,5%ni SKPst aastas, kui Eesti riigivõlg on alla 30% SKPst (ja riigirahanduse pikaajalise jätkusuutlikkusega seotud riskid väikesed) ning kuni 1,0%ni SKPst, kui Eesti riigivõlg ületab 30% SKPst.	Arvestatud	
	Eelarvenõukogu	Arvamus	Arvestades riigivõla kiire kasvuga viimasel viiel aastal, on eelarvereeplit sisalduv võlapiir eelarvenõukogu hinnangul seatud sobivale tasemele – 30% SKPst. Ehkki eelarvereeplit ei keela otseselt 30% ületamist, kaasneksid sellest suurema võlakooormusega edaspidiseks nõudlikumad eelarve-eesmärgid. Selline võlapiir on sobilikuks orientiiriks väikesele avatud majandusele, kelle võlakooormus võib kriisioludes kiiresti tõusta, vältimaks Euroopa Liidu nõuetes sisalduva 60% SKPst võlapiiri	Arvestatud	

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
			ületamist. Küllaltki sarnasel tasemel (35% SKPst) võlareegel on ka näiteks Rootsis. Lisaks aitab võlakooormuse suhteliselt madalal hoidmine tagada, et riigivõla intressikulud ei muutuks liialt koormavaks kuluartikliks riigi põhifunktsioonide rahastamise kõrval.		
	Eelarvenõukogu	Arvamus	Eelarvenõukogu ettepanekul võiks aga juhul, kui Eesti riigi võlakooormus on ületanud 30% SKPst, olla suurima lubatud struktuurse eelarvepuudujäägi suurus mitte 1% SKPst aastas, vaid 0,5% SKPst. Sellise nõudlikkusega reegel sisaldub ka hetkel kehtivas eelarveseaduses. Ehkki seletuskirjas esitatud rahandusministeeriumi arvutuste järgi võib 1% suurune struktuurne puudujääk stabiliseerida võlakooormuse 30% lähedal, ei sisalda sellised pikaajalised prognoosid tulevasi võimalikke kriisiolukordi, mis võlakooormust ühekordsete tõusudena suurendaksid. Seega võib võlakooormuse pikaajalise stabiliseerimise eesmärgil olla sobilikum mõnevõrra nõudlikum eelarveeesmärk kui struktuurne puudujääk 1% SKPst.	Arvestamata	Väljapakutud tekst on kompromiss riigi vajaduste ja võimaluste vahel
	Eelarvenõukogu	Arvamus	Kui eelarvepuudujääk peaks kujunema reeglitega lubatust suuremaks, peab eelarveseaduses olema kehtestatud, millise sammuga tuleks asuda eelarvepositsiooni parandama. Eelarvenõukogu pooldab eelnõus sisalduvat lahendust, kus aastase parandussammu suurus oleks minimaalselt 0,5 protsendipunkti struktuurse eelarvepositsiooni arvestuses. Selline nõue sisaldus kodumaistes eelarvereeqlites ka varem, enne kui 2024. aastast otsustati üle minna lahendusele, kus parandussammu suurus sõltus Eesti majandustsükli seisust. Eelnõus esitatud parandussamm oleks kooskõlas ka ELi reeglistikus sisalduvate vastavate nõuetega. Lisaks on oluline, et korrigeerimismehhanismi sätetes oleks selgitatud, kui suure eksimuse korral korrigeerimismehhanism käivituks. Enne oli selle suuruseks 0,5% SKPst ning sellest väiksemaid vigu võis pidada mõõteveaks.	Selgitame	Nõustume. Nõue 0,5% SKPst struktuurse eelarvepositsiooni parandamist on nõudena seaduseelnõu tekstis olemas.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Eelarvenõukogu	Arvamus	<p>Eelarveseaduse muutmise ajastus tähendab, et uus kodumaine eelarveregulatsioon jõustuks ajal, mil Eesti on taotlenud Euroopa Komisjonilt aastateks 2025–2028 riigipõhist eelarveregulatsioonide vabastusklauslit kaitsekulude suurendamiseks. See tähendab, et Eesti nominaalne eelarvepuudujääk võib taas järsult suureneda ja kujuneda lähiaastatel suuremaks kui 3% SKPst. Vabastusklausli kehtivuse järel, tänaste eelduste järgi 2029. aastal, tuleks aga naasta eelarveregulatsioonide põhiolemuse juurde. Eesti 2020.–2023. aasta kogemus vabastusklausliga näitas, et selline üleminek võib kujuneda väga valulikuks, eeldades suurt eelarveparandust rohkete maksutõusude ja kulukärbete näol. Selle nelja aastaga kasvas Eesti riigivõlg 2,7 miljardilt eurolt (2020 I kv) 7,7 miljardi euroni (2023 IV kv).</p> <p>Seetõttu soovib eelarvenõukogu lisada eelarveseadusesse sätte, et vabastusklausli jõustumisel peaks valitsus kohe ka selgitama, milliste meetmetega tagatakse riigirahanduse korrastamine, kui klausli aluseks olnud erakorralised olud on lõppenud. Kriisioludes eelarvepositsiooni halvendavaid otsuseid tehes tuleks alati silmas pidada ka riigirahanduse pikaajalist vaadet, sh seda, kuidas vabastusklausli järel riigirahandus taas eelarveregulatsioonide nõuetega vastavusse viia.</p>	Selgitame	Iga-aastane riigi eelarvestrateegia peab arvestama eelarveregulatsioonidega, mistõttu nägema perspektiivis ette ka vabastusklauslist väljumise trajektoori ehk vastavaid meetmeid eelarve eesmärkide saavutamiseks.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Eelarvenõukogu	Arvamus	<p>Eelarvenõukogu uusi ülesandeid puudutavate seadusemuudatuste teemal on rahandusministeerium eelnevalt eelarvenõukoguga konsulteerinud. Eelarvenõukogul ei ole täiendavaid ettepanekuid nende muudatuste sõnastuse osas ning ollakse valmis seadusemuudatuse järel need ka eelarvenõukogu põhikirja sisse viima. Lisaks võib vajada uuendamist koostöölepe eelarvenõukogu ja rahandusministeeriumi vahel.</p> <p>Eelnõu järgi kuuluks eelarvenõukogu uute ülesannete hulka:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hinnang Eesti eelarve- ja struktuurikava aluseks olevale makromajandusprognosile ja prognoosieeldustele enne kava esitamist Euroopa Komisjonile. See hinnang tuleb koostada iga nelja aasta järel, kui juba kokku lepitud eelarve- ja struktuurikava ei avata varem erakorralistel põhjustel või kui tulevased kavad pole koostatud pikema ajahorisondiga kui neli aastat. Selle ülesande raames hindab eelarvenõukogu, kas valitsuse seatud kulukasvu eesmärgid, mis fikseeritakse kokkuleppel Euroopa Komisjoniga korraga vähemalt neljaks aastaks, tuginevad tasakaalukatel prognoosieeldustel. 2. Hinnang Eesti eelarve- ja struktuurikavas seatud struktuurse eelarvepositsiooni ja netokulude kasvu eesmärkidele enne kava esitamist Euroopa Komisjonile. See hinnang tuleb koostada iga nelja aasta järel, kui juba kokku lepitud eelarve- ja struktuurikava ei avata varem erakorralistel põhjustel või kui tulevased kavad pole koostatud pikema ajahorisondiga kui neli aastat. Selle ülesande raames hindab eelarvenõukogu, kas valitsuse seatud eelarve-eesmärgid vastavad nii kodumaiste kui ka Euroopa Liidu eelarvereeglite nõuetele. 3. Hinnang netokulude kasvu kohta möödunud eelarveaastal enne kevadise eduaruande esitamist Euroopa Komisjonile, kui rahandusminister seda hinnangut eelarvenõukogult taotleb. Igal kevadel peab rahandusministeerium esitama 	Arvestatud	

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
			<p>Euroopa Komisjonile ülevaate möödunud aasta netokulude kasvu eesmärgi saavutamisest või kõrvalekalde põhjustest. Selle ülevaate ühe osana võib rahandusminister küsida ka eelarvenõukogu hinnangut. Kuna eelarvenõukogu hindab juba praegu igal kevadel valitsussektori möödunud aasta eelarvepositsiooni, võib eelarvenõukogu seda analüüsi laiendada ka netokulude kasvu näitajale.</p> <p>4. Analüüs kodumaise eelarveraamistiku toimimise kohta. See analüüs tuleb koostada vähemalt iga nelja aasta järel või ka tihedamini juhul, kui Riigikogu rahanduskomisjon seda taotleb. Tegemist on ELi direktiivide ülevõtmisest lähtuva nõudega, mis eeldab eelarvenõukogult regulaarse hinnangu koostamist selle kohta, kuidas kodumaine eelarveraamistik (sh reeglid, protsessid, järelevalve) töötab.</p> <p>5. Analüüs rahandusministeeriumi makromajandus- ja rahandusprognooside paikapidavuse ehk prognoositäpsuse kohta. See analüüs tuleb koostada vähemalt iga kolme aasta järel. Kui senimaani koostas rahandusministeerium regulaarseid ülevaateid oma prognooside täpsusest ise, siis ELi direktiivid nõuavad, et selliseid analüüse riigi ametlike prognooside kohta peab koostama asutus, kes ise ei ole nende prognooside koostaja. Eelarvenõukogu senist mandaati silmas pidades on loomulik, et analüüsi koostajaks võiks edaspidi olla just eelarvenõukogu.</p> <p>6. Arvamus kodumaiste eelarvereeglite vabastusklausli rakendamise kohta enne valitsuse otsuse tegemist. Ehkki tegemist ei ole ELi direktiividest lähtuva nõudega, näeb eelnõu ette, et enne kui valitsus teeb otsuse eelarvereeglite vabastusklausli kehtestamise või pikendamise kohta, esitab oma arvamuse ka eelarvenõukogu. Eelarvenõukogu hinnangul on see mõistlik ettepanek ja eelarvenõukogul oleks valmisolek ka selle ülesande täitmiseks.</p>		

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Eelarvenõukogu	Arvamus	<p>Peale selle on eelarvenõukogul edaspidi kohustus lasta enda tegevust ja töökorraldust regulaarselt analüüsida välisel hindajal (external review). Uus eelarveseadus näeb ette, et selline hinnang tuleb koostada iga nelja aasta järel või ka tihedamini juhul, kui Riigikogu rahanduskomisjon seda taotleb. Välise hindaja ehk raportööri nimetamine on määratud Eesti Panga nõukogu ülesandeks.</p> <p>Valdavalt oleks seega tegu uute ülesannetega, mis ei oleks eelarvenõukogule kohustuseks mitte igal aastal, vaid eraldivõetuna teatava regulaarsusega iga 3–4 aasta järel. Olulise sisulise muudatusena hindaks eelarvenõukogu edaspidi mitte ainult kodumaiste eelarve-reeglite täitmist, vaid ka Eesti riigirahanduse vastavust Euroopa Liidu eelarvereeeglite nõuetele, sh netokulude kasvu arvestuses.</p>	Arvestatud	
	Vabariiklaste Liit	Arvamus, punktid 48, § 53 ¹	<p>1. Eelnõu seletuskiri viitab, et seaduse muudatuste jõustumise korral on ministriumidel jätkuvalt võimalik valida avalikult strateegilisi partnereid.</p> <p>Strateegiline partnerlus on riigi ja kodanikuühiskonna vaheline koostöövorm, mille on algatanud Siseministerium ning Vabariiklaste Liit – ja millel on olnud oma kindel loogika (loe Lisa 1). Kui võrrelda strateegilise partnerluse olemust ja eelnõusse kirjutatud projektipõhise toetamise regulatsioone, saab öelda, et kattuvus on neis elementides, mis puudutavad tehnilist rahastamist (eesmärk, mõõdikud, eelarve, ajakava, aruandlus ja toetuse sihtotstarbelisus), kuid strateegilise partnerluse sisuks on mitu olulist komponenti, mida projektipõhise toetuse definitsioon ei hõlma. Projektipõhine toetus võib olla ühekordne ja lühiajaline, strateegiline partnerlus eeldab pikaajalist ning püsivat koostööd.</p> <p>Projektipõhisel toetamisel on fookus konkreetse tegevuse rahastamisel, strateegilise partnerluse puhul võib toetus katta ka organisatsiooni kulusid baasvõimekuse hoidmisel eesmärgi saavutamiseks. Käesoleval juhul jääb selgusetuks,</p>	Selgitame	<p>Riigi vaates on oluline läbi mõelda ja korraldada strateegiliste partnerite rahastamine. Vabariiklaste Liidu kooskõlastamisel esitatud kirjast nähtub, et toetuse andmine peaks vastama järgmistele kriteeriumidele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) eesmärk; 2) toetuse sihtotstarbelisus; 3) mõõdikud (teostavate tegevuste tulemusmäärad); 4) ajakava; 5) pikaajaline ja püsiv koostöö; 6) organisatsiooni kulude katmine baasvõimekuse hoidmise eesmärgi saavutamiseks; 7) avatud konkurss; 8) aruandlus. <p>Kõigile nendele tingimustele vastab projektipõhine toetus, sh saab strateegiline partnerlus ja strateegiliste partnerite tegevuskulude rahastamine toimuda ka projektipõhiselt, tööjõu- ja majandamiskulude sihtfinantseerimisena. Samuti ei pea see olema tingimata üheaastane otsustus, sest riigiasutus saab vajadusel võtta kohustusi ka järgnevatele aastatele, kui</p>

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
			kas paragrahvi 53 ¹ saab muudetud kujul tõlgendada selliselt, et projektipõhist toetust on võimalik eraldada strateegilisele partnerile nt eelmainitud baasvõimekuse kasvatamiseks.		kohustuste võtmise piirmäär seda võimaldab (RES § 60 lg 4).
	Vabaühenduste Liit	Arvamus, punktid 51, § 53 ²	2. Eelneva punktiga seonduvalt näeb eelnõus sisalduv muudatus ette, et edaspidi saab tegevustoetust anda vaid keskvalitsuse juriidilisele isikule. Jääb arusaamatuks, miks ei või tegevustoetusele kvalifitseeruda ka vabaühendus, kui tegevustoetus on kooskõlas ministriumini valitsemisala strateegilise planeerimisega ning olemas on seos strateegiliste arengudokumentidega. Avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhend § 24 lg 2 p 3 ei viita, et käesoleval juhul on mõeldud ainult riigi asutatud juriidilisi isikuid. Näiteks töötavad avatud valitsemise partnerluse edendamise nimel Eestis nii need juriidilised isikud, kes on asutatud riigi poolt, kui ka need, kes on eraõiguslikud juriidilised isikud. Riik on vastavaid juriidilisi isikuid kaasanud võrdsetel tingimustel, mistõttu oleks loogiline, et tegevustoetuste eraldamise korral oleks riigil võimalik toetada ka eraõiguslikku juriidilist isikut, seda avatud konkursi korras.	Selgitame	Vt vastus nr 97. Projektipõhise toetuse saajate ring ei ole seaduse kohaselt piiratud. Toetuse andmise puhul tuleb veenduda, et täidetaks toetuse andmise eesmärged või avalikke eesmärged ning riigi raha on kasutatud säästlikult ja parimal võimalikul moel. Projektipõhine toetus tagab eelnõu kohaselt vähemalt kohustuse eesmärged seada ja aruandlust esitada.
	Vabaühenduste Liit	Arvamus, punktid 53, § 55 ¹	3. Toetuste andmekogu loomist tervitame. Vabaühenduste Liit on MTÜraha platvormil kaudu avaldanud aastaid andmeid ja ülevaadet sellest, millised vabaühendused ja kui palju erinevatelt avaliku sektori asutustelt makseid saavad. Samas nähtub eelnõust, et andmekogus sisalduvad andmed ei oleks avalikud. Kuigi on mõistlik, et kogu andmestik ei oleks avalik, on Vabaühenduste Liidu hinnangul vägagi mõistlik, et andmekogu loomisega kaasneks ka avalik liides, mis võimaldaks kõigil kodanikel näha raha kasutamise seonduvat infot. Eeskujuks saab tuua Norra kuningriigi poolt rajatud keskkonna tilskudd.no2, kus on võimalik toetuse eraldusi näha ühingute, regioonide, valdkondade jne kaupa.	Selgitame	Andmekogu puudutavad sätted on eelnõust välja jäetud. Eelnõus on üksnes toetuste andmisega seonduvalt isikuandmete töötlemine. Pikemalt selgitatud märkuste tabeli punktis 20.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Vabaihenduste Liit	Arvamus, mõjuanalüüs	Juhime lõpetuseks veel tähelepanu, et mõjuanalüüsis ei ole vabaihendusi märgitud kui muudatustest mõjutatud sihtühma. Arvestades, et eelnõu puudutab otseselt vabaihenduste rahastamise korda, on selline tähelepanuta jätmine põhjendamatu ja vähendab seaduseelnõu mõjuanalüüsi usaldusvärsust.	Arvestatud	Seletuskirjas on vabaihendustele toetuste andmise selgitusi oluliselt täiendatud.
	Eesti Pank	Arvamus eelnõu kohta:	Rahandusministeeriumi esitatud muudatused viivad Eesti riigieelarve seaduse vormilisse koosõlla Euroopa Liidu majandusjuhtimise uuendatud raamistikuga. Seaduses sisalduvad arvulised piirangud valitsemissektori eelarve struktuursele positsioonile on nõudlikkuse poolest võrreldavad Euroopa Liidu raamistiku omadega. Nende piirmäärade järgi tuleb nii riigieelarve kui ka eelarvestrateegia koostada selliselt, et valitsussektori struktuurne puudujääk ei ületaks ühte protsenti jooksevhinnas mõõdetavast sisemajanduse koguproduktist ühelgi aastal mööndusega, et juhul kui riigivõla suhe sisemajanduse koguprodukti on alla 30 protsendi ja riigi rahanduse pikaajalise jätkusuutlikkusega seotud riskid on väikesed, võib see puudujääk ulatuda kuni 1,5 protsendini. Eelnõu seletuskirja järgi (lk 6) tagab ühe protsendi suurune struktuurse puudujäägi piirmäär Eesti valitsussektori võlakoormuse püsimise ca 30% juures SKPst ka pikas ettevaates. Eesti Panga hinnangul kehtib see järeldus aga vaid kitsastel eeldustel, sõltudes lähiaastate eelarvepoliitilistest eesmärkidest, Eesti majanduse praeguse tsüklilisest lähteasendist ning eelarvekulude tulevase tsüklitundlikkuse hinnangute täpsusest jne.	Arvestatud	Nõustume Eesti Panga hinnanguga.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Eesti Pank	Arvamus eelnõu kohta:	<p>Eesti majanduse eripärade tõttu peaks meie sisemaine raamistik olema Euroopa Liidu omast siiski nõudlikum. Selleks on mitmeid põhjuseid, millest olulisemad on Eesti majanduse heitlikkus, mis on olnud suurem Euroopa Liidu keskmisest, ning Euroopa Liidu toetuste osakaalu vähenemine riigirahanduses.</p> <p>Eesti Panga hinnangul peaks võla kasvu ohjamine olema ka edaspidi eelarvepoliitika üheks peamiseks eesmärgiks. Riigi väike laenukoormus hõlbustab ligipääsu laenurule ning suurendab seeläbi valitsuse valikuvabadust kriisiolukordades. Ettevaates on oluline silmas pidada, et Eesti majanduse nominaalne kasvutempo kujuneb suure tõenäosusega aeglasemaks ja intressitase kõrgemaks kui eelmisel kümnendil, mis tähendab, et „võlast välja kasvamine“ muutub raskemaks.</p> <p>Tuleb arvestada, et tõenäoselt suureneb Eesti valitsuse võlakoormus ootamatute kriisiolukordade tõttu ka tulevikus. Viimase veerandsajandi jooksul on Eesti valitsemissektori eelarvepositsioon olnud keskmiselt märksa tugevam sellest, mida nõuab uuenev eelarveseadus. Sellele vaatamata on valitsemissektori võlakoormus kasvanud sajandi alguse ligikaudu viielt protsendilt peaaegu 25 protsendini SKPst. Võlakoormuse ohjamise kasuks räägib ka rahvastiku vananemisega kaasnev tugevnev surve pensioni- ja tervishoiukulude tõusuks. Samuti näitavad teadusuuringud, et mida suurem on võlakoormus, seda kõrgem on intressimäär, millega ollakse nõus valitsusele laenu andma. Enamasti kaasneb sellega ka erasektori rahastamise kallinemine.</p>	Arvestatud	Seaduseelnõu kohaselt on Eesti eelarveeeglid jätkuvalt nõudlikumad ELi raamistikust tulenevatest. Seda nii struktuurse tasakaalu nõude kui iga-aastase kohanduse näol. Samuti kehtib võlataseme piir, mille ületamisel rakenduvad rangemad piirangud.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Eesti Pank	Arvamus eelnõu kohta:	<p>Eesti Pank toetab seisukohta, mille järgi Euroopa Liidu üldist vabastusklauslit ei rakendata Eestis automaatselt, vaid enne analüüsitakse selle käivitamise otstarbekust. Senine kogemus on näidanud, et Euroopa Liidu tasandil võidakse erandeid kasutada liiga kergekäeliselt.</p> <p>Samuti on mõistlik ja vajalik raamistiku korrapärase ülevaatamise nõue. Reegleid muutes tuleks aga arvestada riigirahanduse pikaajalist kestlikkust, mitte piirduda ühe- või kaheaastase ettevaatega.</p> <p>Eelnõu seletuskirjas ja ka menetluse käigus tuleks rõhutada, et seaduses sisalduvad eelarve struktuurse puudujäägi piirmäärad kirjeldavad suurimat lubatavat kõrvalekallet kestliku arengu rajalt, mitte sobivaimat eelarvepoliitika eesmärki.</p>	Arvestatud	Eesti Panga arvamusega jääb üle vaid nõustuda.
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta	<p>Tänan Teid võimaluse eest avaldada arvamust riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi eelnõu) kohta. Eelnõus käsitletakse mitmeid olulisi probleeme, millele Riigikontroll on tähelepanu juhtinud. Põhjendatud on kaotada eelmisel aastal sisse viidud mahukas, kuid raskesti kasutatav, väheinformatiivne ja ministeeriumidele palju asjatut tööd tekitav riigieelarve lisa ja soov esitada seda infot kompaktsemalt. Riigieelarve selguse huvides on positiivne, et mitterahaline eelarve (ehk põhivara amortisatsiooni kajastav eelarve osa) viiakse riigieelarve seadusest seletuskirja. Positiivne on ka see, et määratakse kindlaks kohaliku omavalitsuse tulubaasi hulka kuuluvad ja sellest välja jäävad toetused ning korrastatakse riigisiseste toetuste põhimõtted.</p>	/.../	/.../

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta	<p>1. Riigieelarve ülesehitus ja sisu vajavad põhimõttelisemaid muudatusi, millega ei tohiks viivitada.</p> <p>Riigikontroll toetab eelnõuga võetud suunda määrata riigieelarve seaduse tasemel ministriumide eelarvete kulud administratiivse ja majandusliku sisu järgi. Oluline on tuua riigieelarve seadus kiiremini lähemale tegelikule elule ja formaadile, mille põhjal peamiselt riigi raha kasutamist valitsemisalades juhitakse ning mille vastu Vabariigi Valitsus ja Riigikogu eelarve otsustusprotsessis tegelikku huvi tunneb ja mida otsustusprotsessis kasutab. See annaks Riigikogule võimaluse riigieelarve menetlemise ajal eelarvevalikute üle sisukamalt arutada ning ka avalikkusel paremini mõista kellele, kui palju ja milleks raha eraldatakse.</p> <p>Samas, püüdlust siduda raha kasutamist tulemustega tuleb kindlasti jätkata. Seda infot on võimalik sisukalt esitada eelarve seletuskirjas. Senine kogemus näitab paraku, et nappi oskust rakendada ulatuslikult tegevuspõhist eelarvet ning selle rakendamine on süsteemitu.</p> <p>Küllap oleks võimalik ja ka mõistlik rakendada mõne konkreetse rahastusobjekti suhtes tegevuspõhist lähenemist juhul, kui tegelik oskus ja võime siduda raha ning tulemus on loomulik, mitte kunstlikult otsitud. Küsimus on lähene misviisi sobivuses, otstarbekuses ja rakendamise oskuses. Soovitame jätkuvalt võtta mõningast eeskuju Soome riigieelarvest ja sellega seotud dokumentatsioonist.</p> <p>Vajadusele teha pakutust põhjalikumaid muudatusi viitab ka seaduseelnõu seletuskirjas esitatud loetelu Riigikogu rahanduskomisjoniga kokku lepitud tegevustest, mida on pikemas perspektiivis plaanis teha. Riigikontrolli arvates tuleks muudatused teha mitte kaugemas, vaid lähiperspektiivis. Pidevad vahelahendused tekitavad ministriumidele väga palju ebavajalikku lisatööd, et pidevalt kohanduda uue olukorraga. Kannatab ka raha kasutamise võrreldavus eelnevate aastatega.</p>	Selgitame	<p>Oleme lähtunud nende muudatuste väljatöötamisel paljuski Riigikontrolli varasematest märkustest. Samuti oleme tutvunud Soome riigieelarve ja ka teiste riikide, näiteks Rootsi, Austria, Holland riigieelarvetega. Lisaks on need ja mitmed teised täiendused välja töötatud koos Riigikogu rahanduskomisjoniga. Otsime lahendusi järjepidevalt, ei lükka muudatusi tulevikku, mõned teemad vajavad pikaajalisemat arendust ja võtavad aega ning mitmete osapoolte kaasamist.</p> <p>Nõustume tähelepanekuga, et pidevad vahelahendused tekitavad ebavajalikku lisatööd ning kannatab võrreldavus eelnevate aastatega.</p>

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta: punkt 55, 56	<p>2. Ministri väga ulatuslik õigus muuta Riigikogus otsustatud riigieelarve kulude jaotust vähendab riigieelarve läbi paistvust ja riigieelarve detailsema liigenduse väärtust (eelnõu § 1 p 55). Paindlikkuse reeglid peaksid olema kitsamad.</p> <p>Riigikogul on riigi raha jagamise otsustamisel keskne roll. Riigieelarve vastuvõtmisega annab Riigikogu loa riigi raha kasutada, kontrollides sellega ühtlasi valitsuse tegevust ning seades sellele piirid. Ministri ulatuslik õigus kasutada raha riigieelarves ettenähtust erinevalt ei võimalda Riigikogul täita oma rolli ning ei anna selgelt infot selle kohta, milleks tegelikult raha kasutatakse.</p> <p>Selline paindlikkus võimaldab tekkida olukorral, kus Riigikogu on riigieelarve menetlemise käigus otsustanud näiteks muudatusettepanekuna raha eraldamise konkreetsel otstarbel, kuid minister ei ole kohustatud sellest kinni pidama.</p> <p>Ulatuslikku õigust muuta Riigikogus otsustatud rahakasutuse otstarvet on eelnõus soovitud kompenseerida kohustusega selgitada avalikult raha kehtestatust erinevat kasutust asutuse kodulehel, kuid see kohustus on sisult ja ajaliselt piiritlemata (eelnõu § 1 p 56). Selge ei ole millal tuleb info ministri tehtava riigieelarve muutmise otsuse kohta kodulehel avaldada. Leiame, et see teade tuleks avaldada hiljemalt muudatuse rakendamise ajal. Samuti peaks selle juures olema ka põhjendus, miks on vaja raha riigieelarves ettenähtust erinevalt kasutada, näidates seejuures ära konkreetse kulurea, mida vähendatakse, ja kulurea, mida suurendatakse. Ministeeriumi kodulehel tuleb lihtsalt kättesaadavaks teha valitsemisala eelarve kehtiv hetkeseis.</p> <p>Laiaulatusliku paindlikkuse fikseerimine riigieelarve raamseaduses ei võimalda vajaduse korral seada riigieelarves kuluridadele konkreetseid kululagesid. Olukorras, kus riigi rahakasutuses soovitakse suuremat kulude kontrolli, on selgete kululagede määramine üks meede, mis aitab soovitud</p>	Selgitame	<p>Mõistame Riigikontrolli muret. Paragrahvi 56 lõiget 2² ja 2³ muudetakse, et kehtima jääks praegune riigieelarve kasutamise paindlikkus. Eelnõus esitatud riigieelarve muutmise paindlikkust ministrile on Riigikogu rahanduskomisjonis arutatud ning seda on peetud piisavaks arvestades uut, 2026. a, riigieelarve liigendust. Paindlikkuse tasakaalustamiseks seatakse eelnõuga kohustus ministrile teavitada Riigikogu rahanduskomisjoni jooksvatest eelarve muudatustest. See tähendab § 56 lõike 2⁴ sätte sõnastust on muudetud, sest ministri tehtud muudatustest riigieelarves tuleb teavitada just Riigikogu, kes vastavasisulise (muutmise) volituse ministrile annab. Samuti on täiendatud seletuskirja, millises ajaraamis ja kuidas toimub teavitamine. Muudatus annab võimaluse Riigikogule omada ülevaadet eelarve kujunemisest ministrile antud õiguste piires ja küsida täiendavaid küsimusi.</p>

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
			eesmärgile kaasa. Näiteks on erinevad valitsused viimastel aastatel seadnud poliitiliseks eesmärgiks riigiasutuste tegevuskulud külmutada või lausa neid kärpida. Ilma kululageid konkreetsetele eelarveridadele seadmata ei ole need eesmärgid täidetavad. Eelnõu § 1 punktiga 55 plaanitav muudatus välistab vajaduse korral konkreetsete kululagede seadmise.		
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta: punkt 27	3. Kava panna riigieelarves kokku tööjõukulud ja majandamiskulud (eelnõu § 1 p 27) ei ole põhjendatud ning nende eristamist tuleks jätkata. Kui 2025. aastal olid tööjõukulud ja majandamiskulud eristatud riigieelarve lisas, siis eelnõu kohaselt neid edaspidi seadusepildis ei eristata. Riigikontrolli arvates tuleks tööjõu- ja majandamiskulud jätkuvalt esitada riigieelarves ja eristatult. Ka Rahvusvaheline Valuutafond (IMF) on oma 2025. aasta raportis soovitanud, et valitsemisalade otsustusõigust tööjõukulude üle otsustamisel tuleb juhtida ja piirata (raporti lk 20 p 19).	Selgitame	Peame õigeks liikuda jätkuvalt riigieelarve rakendamisel selles suunas, et oleks aru saada, mida eelarve rea eest sisuliselt tehakse, mida saavutatakse, milliste sisuliste tegevuste jaoks seda kasutatakse. Tööjõu- ja majandamiskulud eristatakse aruannetes ja riigieelarve seletuskirjas ning ministri liigenduses. Ka eeskujuks toodud Soome riigieelarves on riigiasutuste tegevuskulud, kuid informatsiooniks esitatakse tegevuskulude sisulisem jaotus. Muuhulgas sisaldavad Soome riigiasutuste tegevuskulud teatud mahus põhivara soetusi, mida Eesti eelarveklassifikaator kulude osas ette ei näe.
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta: punkt 27	4. Eelnõu vastuvõtmisel (eelnõu § 1 p 27) ei ole riigieelarves asutuste koondeelarves enam võimalik eristada kulusid majandusliku sisu järgi (nt tööjõukulud, majandamiskulud). Nende kulude eristamisest ei tohiks loobuda. 2025. aasta riigieelarve lisas 1 on riigiasutuste eelarved liigendatud majandusliku sisu järgi (tööjõukulud, majandamiskulud jne), kuid puuduseks on see, et asutuste eelarved on pihustatud lisas 1 erinevate tegevuste vahel ning koonsummat asutuse eelarve kohta ei ole. Seetõttu toetame eelnõus pakutud asutuste koondeelarve väljatoomist, kuid ei pea õigeaks asutuste eelarvete majandusliku sisu järgi liigendamist loobumist.	Selgitame	Riigiasutuste majandusliku sisu eelarve esitatakse eelarveklassifikaatori detailsuses seletuskirjas. Leiame, et riigiasutuste juhtimisele on oluline jätta paindlikkus, kuidas nad oma eelarvet sisemiselt jaotavad (nt tööjõu, majandamiskulude või teenuste vahel). Majandusliku sisu jaotus esitatakse riigieelarves programmi tegevuste kaupa.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta: punkt 27	<p>5. Oluline on välja tuua kõik seadusest tulenevad kulud, mida riigieelarve menetlemise käigus suurendada või vähendada ei saa (eelnõu § 1 p 27).</p> <p>Planeeritava muudatuse kohaselt (eelnõu § 1 p 27) on võetud sihiks eristada detailselt seadusest tulenevad arvestuslikud kulud, mis on suuremad kui 1 miljon eurot. Seletuskirjast küll ei selgu, kui suur osa seadusest tulenevatest kuludest jääb alla 1 miljoni euro, kuid Riigikontrolli arvates on riigieelarves oluline välja tuua kogu seadusest tulenevate arvestuslike kulude maht, vajaduse korral alla 1 miljoni euro jäävaid summasid kokku liites. Põhiseaduse § 116 kohaselt ei tohi Riigikogu kustutada ega vähendada riigieelarvesse või selle eelnõusse võetud kulusid, mis on ette nähtud muude seadustega. Seega on oluline riigieelarves eristada kõik sellised kulud, mille suhtes sel-line piirang kehtib.</p>	Arvestamata, selgitame	Kõik arvestuslikud kulud esitatakse riigieelarve seletuskirjas. Leiame, et riigieelarvet ei ole mõistlik koormata väikeste summadega ning vältida tuleks liigset killustatust. Alla 1 mln arvestuslike kulude esitamist riigieelarves ei peetud vajalikuks ka Riigikogu rahanduskomisjonis.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta: punktid 30,31	<p>6. Kavandatud muudatus, mille järgi antakse õigus muuta pärast eelarveaasta lõppu kahe kuu jooksul valitsemisalade eelarveid või teha kehtivuse kaotanud riigieelarve alusel uusi eelarveotsuseid, ei ole põhiseadusega kooskõlas. Seetõttu palume seaduseelnõust välja jätta § 1 p-d 30 ja 31. Eelnõuga tahetakse anda võimalus viia raha kasutamise eesmärk tagantjärele vastavusse tegelikult tehtud kulutustega. Iga-aastane riigieelarve seadus on tähtajaline seadus, mis kaotab automaatselt kehtivuse tähtaja möödumisel (vt § 115 p 7. Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, 2020). Seetõttu ei ole võimalik eelnõus ette näha muudatust, et lõppenud aasta eelarvega seotud otsuseid saab teha pärast eelarveaasta lõppu. Selline muudatus on vastuolus ka riigieelarve seaduse §-dega 43 ja 44.</p> <p>Riigieelarvet kui eelarvekulude ja investeeringute eelnevalt heaks kiidetud plaani ei peaks tagantjärele tegelikkusele vastavaks kohandama. Ka seaduseelnõu seletuskirjas on asjakohaselt viidatud rahvusvahelistele juhendmaterjalidele, mis rõhutavad, kui oluline on andmete õigsus, mitte moonutus, et iga hinna eest eelarves püsida. Kahjuks annab plaanitav muudatus justnimelt sellise võimaluse. Juhul, kui tekib olukord, kus pärast eelarveaasta lõppu selgub varem kajastamata kulusid või investeeringuid, mille tekkepõhine periood on eelnevas aastas, siis tuleb need kajastada riigieelarve täitmise aruandes õiges majandusaastas. Kui vastava kulu või investeeringu jaoks ei ole asjakohasel eelarvereal piisavalt raha, siis on tegemist eelarve ületamisega ja sellisena tuleb see ka esitada. Eelarve ületamisele saab lisada selgituse, millised olid eelarve ületamise põhjused. Nii tagatakse tegelikkusele vastav ja läbipaistev aruandlus riigieelarve täitmise kohta. Rahandusministeeriumil tuleks praktikas tekkivate probleemide lahendamiseks välja pakuda põhiseadusega kooskõlas olev lahendus.</p>	Arvestatud, selgitame	Juulikuus kooskõlastamisele saadetud eelnõust jäetakse välja § 27 puudutavad muudatused.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta: punkt 36, § 46 lõiked 6 ja 7	<p>7. Kui Riigikogu või valitsuse kehtestatud õigusakti tulemusena tekib kohalike omavalitsuste eelarvele aasta keskel negatiivne mõju, peab selle hüvitamine olema selge. Eelnõu § 1 punkti 36 tuleb täpsustada. Seadust täiendatakse seni kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise seaduses asunud sättega, et riik hüvitab jooksva eelarveaastal vastuvõetud õigusakti mõjud omavalitsusele ulatuses, mille võrra omavalitsuse eelarve sissetulekud vähenevad või väljaminekud suurenevad. Hüvitist ei maksta, kui õigusakti kehtestamise tulemusena vähenevad omavalitsuse eelarve sissetulekud või suurenevad väljaminekud vähem kui 10 000 eurot.</p> <p>Hüvitamata jätmise piiri määramisel ei võeta arvesse omavalitsuse suurust või mõju konkreetse omavalitsuse aastaeeelarvele, samuti ei arvestata, millise ülesandega on tegemist. Seletuskirjas näitena toodud olukord ei anna selgust, mis on negatiivse mõju arvutamise aluseks – milliseid kulusid arvesse võetakse või kuidas pidada arvestust, kui kehtestatav õigusakt mõjutab omavalitsuse erinevaid kuluridu. Samuti pole selge, mida peetakse silmas lisakulude all.</p> <p>Alternatiivse võimaluse puhul, et üleriigiline kohaliku omavalitsuse üksuste liit ja Vabariigi Valitsus peavad hüvitise mitterakendamise kohta läbirääkimisi ja lepivad selles kokku, pole samuti selge, millistel juhtudel ja alusel on selliseid kokkuleppeid võimalik sõlmida. Ebaselgeks jääb ka see, kas kokkulepe võiks sündida ka omavalitsusele pandud riikliku ülesande täitmise puhul.</p> <p>Seletuskirjas toodud näide puudutab konkreetselt olukorda, mida reguleerib Eesti territooriumi haldusjaotuse seadus, milles kulude katmine riigi poolt on juba reguleeritud. Riigikontrolli arvates on eelnõu § 1 punktis 36 kavandatud seadusetäiendused ebaselged, võimaldavad laia tõlgendamist ja võivad rikkuda rakendamisel omavalitsuste põhiseaduslikku tagatist.</p>	Arvestatud	<p>Eelnõu ja seletuskirja on täiendatud. Seletuskirjas on lühidalt juba märgitud, et nimetatud muudatused KOV täidetavate riiklike ülesannete osas ei kohaldu. KOV täidetavate riiklike ülesannete täitmise täieliku riigipoolse rahastamise nõue tuleb PS § 154 lõike 2 teisest lausest: <i>seadusega kohalikule omavalitsusele pandud riiklike kohustustega seotud kulud kaetakse riigieelarvest</i>. Riigikohus on 16.03.2010 lahendi nr 3-4-1-8-09 punktis 74 selgitanud, et PS § 154 lg 2 tuleneb omavalitsusüksuse õigus sellele, et talle seadusega pandud riiklikud kohustused oleksid täies ulatuses rahastatud riigieelarvest. Kõnealune õigus kaitseb omavalitsusüksust selle eest, et ta ei peaks seadusega pandud riiklike ülesannete täitmiseks kasutama raha, mis on mõeldud omavalitsuslike kohustuste täitmiseks. Seetõttu ei saa nagunii kohaldada RES § 46 kavandatavaid lõikeid 6 ja 7 põhiseaduspäraselt KOV riiklike ülesannete täitmise kulude hüvitamise puhul, kuna nimetatud sätted võimaldavad kulude hüvitamisest loobuda, kui need on väiksemad kui 1000 eurot või kui kulude mitte hüvitamisest on KOVidega kokku lepitud. Taolised kokkulepped on KOV täidetavate riiklike ülesannete puhul seega PS § 154 lõikest 2 tulenevalt välistatud.</p>

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta: punkt 46, § 51 lõiked 7 ja 8	<p>8. Eelnõu § 1 punkti 46 sõnastus vajab muutmist. Kohalikele omavalitsusele ühekordse riikliku kohustuse panemisel tuleb üldjuhul lähtuda riigieelarve seaduse üldistest põhimõtetest. Omavalitsuse põhiseadusliku tagatise piirangud tuleb ette näha eriseadusega.</p> <p>Riigieelarve seaduse §-i 51 täiendatakse lõigetega 7 ja 8. Täiendust põhjendatakse kriisiolukorras tegutsemise vajadusega.</p> <p>Lõikes 7 on erisus ühekordse riikliku ülesande hüvitise riigieelarve seletuskirjas kajastamise kohta, kui hüvitamise vajadus ei olnud riigieelarve eelnõu koostamise ajal teada. Riigikontrolli arvates võimaldab pakutud sõnastus edaspidi vältida mis tahes ühekordse riikliku ülesande panemisel seaduse § 51 lõike 6 rakendamist. Riigieelarve seaduse §-d 43, 44 ja 45 näevad ette üldise korra, kui riigieelarves on eelarveaasta kestel vaja muudatusi teha. Nii tuleks uue riikliku ülesande katteks riigieelarves ette näha raha samas korras nagu muud täiendavad kulud, mida riigieelarve eelnõu koostamise või menetlemise ajal ei olnud ette teada. Eespool nimetatud ja hetkel kehtivad sätted juba näevad ette nii muudatuse tegemise menetlemise üldise korra kui ka erisused.</p> <p>Lõikes 8 antakse Vabariigi Valitsusele õigus tegutsemiseks erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra olukorras või vahetult nendeks valmistumise ajaks. Riigikontroll mõnab, et omavalitsuse põhiseadusliku tagatise (finantsgarantii) suurem riive võib teatud juhtudel olla põhjendatud. Kuid selline piirang tuleb esmalt ette näha vastavas valdkonnaseaduses, mitte riigieelarve seaduses.</p>	Osaliselt arvestatud, selgitame	<p>Eelnõust on välja võetud RES § 51 täiendamine lõikega, mille kohaselt Vabariigi Valitsus võis anda määrusega KOVidele erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra olukorras täitmiseks riikliku ülesande tunnusega ülesande koos rahastamiskohustusega. JDM märkis, et küsimus selle kohta, kes (milline isik või organ), millal (olukorrad), millise õigusaktiga ja milliseid ülesandeid saab KOV-ile anda erinevates erikordades ja nendeks valmistumisel, ei ole RES raames lahendatav küsimus. RES reguleerib rahastamist, ehk juhul kui riigi poolt antakse KOV-le teatud tingimustele vastav ülesanne, siis RES-is võib sätestada kuidas sellisel juhul KOV kulud kaetakse. Sarnaselt Riigikontrollile tegi ka JDM ettepaneku põhiseaduslikes erikordades (erakorraline seisukord ja sõjaseisukord) KOV-dele riiklike ülesannete andmise erisätteid kavandada Riigikogu menetluses olevas eriseaduses (tsiviilkriisi ja riigikaitse seadus (TsirkS)) või KOV valdkonnaseaduses.</p> <p>Samas ei saa nõustuda seisukohaga, et riikliku ülesande kohustuse panemiseks KOVidele oleks sobilik lahendus igakordne valdkonnaseaduse täiendamine. Ühekordsed erakorralise iseloomuga ülesanded tekitavadki ootamatult, seetõttu ongi keerukas neid n-õ ennetavalt valdkonnaseaduses ette näha (KOV-i pädevuses olevana konkreetse erakorraliselt tekkinud riikliku iseloomuga ülesande täitmist). Näiteks olid taolisteks ülesanneteks mitmed COVID-19 kriisis KOVide täidetavad ajutised lisäülesanded, mida seadustes ette ei nähtud, ja Ukraina sõjapõgenike majutamisega tegelemise ja põgenikele vältimatu abi pakkumise ülesanded. Nimetatud ülesannete kiireloomuliseks täitmiseks seaduseelnõu väljatöötamine ja Riigikogus menetlemine ei ole latentse kriisiolukorra lahendamiseks</p>

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
					<p>mõeldav. Kõiki erakorralisi tulevikus tekkivaid ühekordseid KOV täidetavaid riiklikke ülesandeid ei ole võimalik ette näha ka Riigikogu menetluses olevas tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõus (668 SE).</p>

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta: punktid 48-51	<p>9. Muudatused (elnõu § 1 p-d 48–51), mis puudutavad ministrite antavaid toetusi, on positiivne suund, kuid need ei välistaks võimalust anda toetusi läbipaistmatult ja poliitiliste tõmbetuulte ajal.</p> <p>Riigieelarve seadus näeb ette erinevat liiki toetusi ja meetmeid võimalusi toetuste andmiseks.</p> <p>Mõistlik ja vajalik on, et nii toetuste andmine kui ka kasutamine oleks läbipaistev, säästlik ja sihipärane. Positiivne on, et korrastatakse riigisiseste projektitoetuste ja tegevustoetuste jagamise põhimõtteid.</p> <p>Eelnõus pakutud lahendus aitab vältida olukordi, kus projektipõhiste tunnustega toetused paigutatakse tegevustoetuste alla, sest nende puhul on rahakasutus vabam – raha kasutamise täpset otstarvet ei pea määrama, toetuse kasutamata jääki ei pea valitsemisalad tagasi küsima ning toetuse sihipärasest kasutamist ei pea hiljem kontrollima. Siiski vajaksid pakutavad muudatused veel ülevaatamist:</p>	/.../	/.../
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta: punkt 51	<p>9.1. Riigisisese tegevustoetuse andmist puudutavat säte (§ 1 p 51) vajab täpsustamist.</p> <p>Eelnõu järgi võib peale seadusest tulenevate tegevustoetuste minister anda tegevustoetust ka riigieelarve seaduse § 53² sätestatud alustel ning juhul, kui see tuleneb valdkonna valitsemisala programmis sisalduvast tegevusest. Probleemiks on see, et kavandatavas §-s 53² ei ole toodud toetuse andmise aluseid, vaid ainult toetuse andmise kord.</p>	Arvestatud	Sõnastust on täpsustatud. Uus sõnastus: Tegevustoetust antakse saajale lähtudes tema põhikirjalistest ülesannetest ja arengudokumentides määratud eesmärkidest.

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta: punktid 51	<p>9.2. Eelnõuga soovitakse anda ministrile võimalus sotsiaaltoetuste andmiseks ilma, et selline toetus oleks seaduses ette nähtud (eelnõu § 1 p 51). Sotsiaaltoetust, mida ei ole seadusega ette nähtud, minister anda ei tohi.</p> <p>Eelnõuga soovitakse täiendada riigieelarve seadust §-ga 53³, millega nähakse ette ministri õigus anda riigisisest sotsiaaltoetust, mis ei ole ette nähtud seadusega, kuid kui selleks on valitsemisala eelarves raha ette nähtud.</p> <p>Põhiseaduse § 28 lõike 2 järgi sätestab abi liigid, ulatuse ning saamise tingimused ja korra seadus. Riigi majandus- ja sotsiaalpoliitika ning eelarve kujundab Riigikogu, kes määrab ka sotsiaalse kaitse saamise tingimused, ulatuse, korra ning abi liigid (vt § 28 p 15. Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, 2020). Seega ei ole võimalik ministril anda sotsiaaltoetust ja ka kavandada selleks valitsemisala eelarvesse raha, kui seadus konkreetset toetust ette ei näe.</p>	Selgitame	Nõustume Riigikontrolli kirjeldustega sotsiaaltoetuste kohta. Sotsiaalset kaitset pakkuvaid sotsiaaltoetusi tõesti RES alusel ei saa anda. Vt selgitusi seletuskirjas. Eelnõus on täpsustatud, et sotsiaaltoetustena, mida RES alusel anda saab, on preemiad ja stipendiumid, mille roll ei ole sotsiaalset kaitset pakkuda. Siin tuleb eristada õppetõetusi, mida antakse seaduse alusel. Ka need liigituvad sotsiaaltoetuste alla. Seni on näiteks stipendiume antud statuudi alusel. Ka selliste toetuste andmine peab olema läbipaistev. Arutasime, kas sellised preemiad või stipendiumid võiksid liigituda projektipõhiste toetuste alla, kuid nii eelarve kui finantsarvestuse vaatest leidsime, et siiski mitte, kuna selliste tunnustuste saamisel ei nõuta füüsilistelt isikutelt aruandlust. Samuti näiteks preemia puhul isik ise ei taotle seda. Seega näeme vajadust erisuguse toetuse liigi järgi.
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta: § 50 tervikuna	<p>10. Kohalike omavalitsuste rahastamise ja muude toetuste andmise reeglite korrastamine muudab ebavajalikuks riigieelarve seaduse §-i 50, mis puudutab juhtumipõhiseid toetusi. Riigieelarve seaduse § 50 tuleks tunnistada kehtetuks.</p> <p>Eelnõu loob selguse, et juhtumipõhiseid toetusi ei käsitata omavalitsuste tulubaasi osana, vaid need on mõeldud sihtotstarbeliste toetustena valdkondade arendamiseks. Samuti ei pea § 50 alusel antavaid juhtumipõhiseid toetusi enam üleriigilise omavalitsusliiduga läbirääkimistel kokku lepima. Seetõttu pole vajalik ka omavalitsustele mõeldud toetuse andmise aluse sätestamine riigieelarve seaduse neljanda peatüki 5. jaos.</p> <p>Praktikas ei rakendata §-i 50 tegelikult juba praegu. Enamiku riigisisestest toetusprogrammide rahast saavad omavalitsused riigieelarve seaduse § 53¹ alusel. Nende toetuste hulgas on nii üksnes omavalitsustele mõeldud toetusi kui ka toetusi, kus omavalitsused on sihtrühmaks koos era- ja</p>	Arvestamata	<p>Seisukohaga ei saa nõustuda.</p> <p>RES § 53¹ on disainitud riigisiseste projektipõhiste toetuste andmiseks, mida ei ole ette nähtud teistes seadustes. Nimetatud toetust antakse reeglina füüsilistele või juriidilistele isikutele riigieelarve vahenditest üldjuhul avatud taotlusvooru kaudu. Säte ei ole mõeldud eksklusiivselt KOVide toetamiseks. RES § 50 seevastu on mõeldud vaid KOVile ja tema valitseva mõju all olevale üksusele sihtotstarbeliseks juhtumipõhiseks toetuseks investeringuteks või tegevuskuludeks, mis ei nõua projektipõhist taotlemist taotlusvoorudena. Juhtumipõhist toetust võib KOVidele anda valemipõhiselt, ilma omafinantseeringusse panustamise kohustuseta. Juhtumipõhist toetust ühekordseteks KOV ülesanneteks võib eraldada ka taotluste alusel või kombineeritult, kus valemipõhiselt piirsumma, mille piires esitab KOV konkreetsed projektid (nt COVID-19</p>

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
			kolmanda sektori üksustega. Samuti antakse samal alusel toetusi, mida on vaja eraldi taotleda, ja ka selliseid, mida omavalitsused saavad valemipõhiselt. Regionaal- ja põllumajandusminister on leidnud, et omavalitsused ei saa ette arvestada ega omada õigustatud ootust riigilt juhtumipõhise toetuse saamiseks, sest sellest rahast ei sõltu omavalitsuste ülesannete täitmise igapäevane toimetulek. Seega pole Riigikontrolli arvates ühtki mõistlikku põhjust, miks §-i 50 ei saaks kehtetuks tunnistada ja jätkata toetuste andmist vastavalt praegusele valdavale praktikale. Seda enam, et juhtumipõhiste toetuste üle otsustamisel on seletuskirjas välja toodud nende toetuste andmisega seotud läbipaistmatust, näiteks, kui „mingid tegevustoetused on ette ära otsustatud“ või mõjutab toetuse andmise tingimusi „poliitiline soov“. Eelnõus plaanitavad muudatused ei muuda toetuse üle otsustamist ka läbipaistvamaks. Asjakohane ei ole §-i 50 vajalikkust põhjendada ka kriisiga, sest ei kriisi ega ka selle mõjude suurust ei ole võimalik ette planeerida. Kriisiga seotud ettenägematuid kulusid võib hüvitada Vabariigi Valitsuse reservist.		investeeringud ja UA sõjapõgenike korterid). Paindlikkuse tagamiseks KOVile toetuse andmiseks tuleks RES § 50 säilitada.
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta: punkt 54,55	11. Võimalus luua toetuste jaoks andmekogu on üldjoontes mõistlik, kuid vältida tuleb muid tüüpilisi andmete kogumise seotud probleeme (dubleerimine, mitteliidestumine) ja võimalust, et erinevate toetuste jaoks luuakse erinevad andmekogud. Andmekogu loomisel on küsitav soov piirata andmetele juurdepääsu, samuti soov kanda andmekogusse füüsilise isiku eriliigilisi isikuandmeid (eelnõu § 1 p-d 54 ja 55). Seaduseelnõu §-s 1 punktis 53 sisalduv § 55 ¹ lõige 5 näeb ette, et andmekogu andmed ei ole avalikud. Seletuskirjas on seda põhjendatud füüsilisest isikust toetuse saajate andmetega, kuid eelduslikult ei hakka võimalik loodav andmekogu sisaldama ainult füüsiliste isikute andmeid. Põhjendusi, miks juriidiliste isikute andmed avalikud olla ei tohiks, seletuskirjas ei käsitleta.	Selgitame	Andmekogu puudutavad sätted on eelnõust välja jäetud. Eelnõus on üksnes toetuste andmisega seonduvalt isikuandmete töötlemine. Pikemalt selgitatud märkuste tabeli punktis 20

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta: punkt 59, § 59 ¹ lg 2	<p>12. Riigieelarve ülekantud raha võib kasutada riigieelarvega määratud otstarbeks. § 59¹ lõike 2 sõnastust muudetakse, sest edaspidi võib vajaduse korral ülekandmisel muuta riigieelarve liigendust, mis sõnastatakse eelnõu §-s 26 lõikes 5¹, kui muutmine on seotud ministeeriumi valitsemisala riigiasutuse, tulemusvaldkonna või programmi tegevuse ümberkorraldamise või lõpetamisega.</p> <p>Kehtiva riigieelarve seaduse § 59¹ lõike 2 teise lause kohaselt võib raha administratiivset liigendust ülekandmisel muuta vaid juhul, kui ei muutu kulu otstarve. Kuivõrd administratiivse liigenduse mõiste ei ole kehtivas seaduses piisavalt ühemõtteliselt reguleeritud (võrdle § 26 lõiget 3 § 31 lõikega 2), siis palun veenduda ja vajaduse korral täpsustada seaduse sõnastust nii, et raha ülekandmisel poleks seda võimalik kasutada muuks otstarbeks, kui riigieelarvega algselt määrati.</p>	Arvestatud, selgitame	Sätte sõnastusest on välja jäetud segadust ja küsimusi tekitav teine lause: vahendite administratiivset liigendust võib ülekandmise korral muuta vaid juhul, kui ei muutu kulu otstarve. Lause oli seotud riigieelarve seaduse 2017. aastal tehtud muudatusega, mille kohaselt riigieelarves ei plaanitud esitada administratiivset liigendust. Kavas oli, et administratiivne jaotus ja kulu otstarve määratakse Vabariigi Valitsuse liigendusega. Kuna vastav ettepanek ei realiseerunud, ei ole võimalik enam sisuliselt rakendada ka kehtiva §59 ¹ teist lauset, kui ülekandmisel peab säilima riigieelarvega määratud otstarve.
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta: punkt	13. Eelarvenõukogu moodustatakse Eesti Panga seaduse alusel, mistõttu tuleks Riigikontrolli arvates kaaluda, kas lisaks riigieelarve seaduses tehtavatele muudatustele vajaks eelarvenõukogu osas täiendamist ka Eesti Panga seadus.	Selgitame	Kaalusime eelnõu koostamise käigus Eesti Panga seaduse muutmise vajadust, konsulteerisime ka keskpanga juristidega. Ka eelnõu kooskõlastusringil ei näinud Eesti Pank vajadust Eesti Panga seaduse muutmiseks.
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta: punkt	14. Riigikontrolli arvates on riigieelarve sisukamaks ja kasutatavamaks muutmiseks vaja tähelepanu pöörata probleemidele, mida seaduseelnõus ja seletuskirjas ei käsitleta. Toome järgnevalt välja paar probleemi, mille lahendamiseks ei ole vaja muuta ühtegi õigusakti, vaid muuta on vaja senise praktikat.	/.../	/.../

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta	14.1. Riigieelarves olevate kuluridade (tegevuste) kohta ei ole suures osas võimalik seletuskirjast leida üheselt mõistetavat ja kogu kulu katvat ehk selgitavat infot. Riigieelarve ja seletuskirja arvud sageli ei ühti. Riigieelarve arusaadavuse eelduseks on piisavad selgitused ja arusaadav kontekst, milles seda esitatakse, mis eelarvedokumentides sisalduvat infot aitavad mõista. Arusaadavuse tagamiseks ei ole vaja seletuskirja rohkem teksti ja atraktiivsemaid esitusviise, vaid ühes kohas asuvaid täpsemaid ja korrektsemaid arvandmeid riigieelarves olevate kuluridade sisu kohta; selgesõnalisemat kasutusotstarvet iga kulu kohta ning kavandatava kulu võrreldavust eelmistel aastatel samaks otstarbeks tehtud kuludega. Seletuskiri ei vaja juurde pikkust, vaid täpsust ja konkreetsust.	Selgitame	Nõustume, et seletuskiri ei vaja juurde pikkust, vaid täpsust ja konkreetsust. Oleme teinud seletuskirjas mitmeid täiendusi, et seostada omavahel seadus ja seletuskiri - näiteks nummerdame seaduse read, mille järgi on võimalik leida selgitused seletuskirjast. Lisame seletuskirjas täiendavat majandusliku sisu detailisust ja aastate vahelist võrdlust, et selgitada kulude dünaamikat. Need ja mitmed teised täiendused on välja töötatud koos Riigikogu rahanduskomisjoniga, kes on seletuskirja peamiseks kasutajaks.
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta	14.2. Rahandusministeeriumil tuleks tagada, et pärast eelarve vastuvõtmist Riigikogus oleks kõigil huvilistel võimalik saada kogu eelarvet hõlmavat selgitavat infot. Seletuskiri on praeguse eelarveformaadi juures ainus dokument, millest riigieelarves olevatele summadele on lootust minigiti selgitust saada. Ka Rahandusministeerium on suunanud huvitatuid seletuskirja juurde juhtudel, kui on tekkinud küsimusi raha planeeritud kasutamise kohta. Riigikogu menetluse käigus riigieelarve eelnõu muutub, kuid seletuskiri seletab riigieelarve versiooni, mille Vabariigi Valitsus on Riigikogule esitanud. Mõistlik oleks, et Rahandusministeerium avaldab pärast riigieelarve menetlemist Riigikogus oma veebilehel dokumendi, milles on kajastatud terviktekstina selgitused vastuvõetud eelarve kohta.	Selgitame	Nii see tõesti on, ka ühegi teise seaduse seletuskirja ei uuendata peale Riigikogu menetlust. Seletuskirja eesmärk on toetada eelnõu arutelu Riigikogus ja avalikkuses. On riike, kus riigieelarve seletuskiri on siduv, täpsustab riigieelarve seadust ning kirjeldab kulude otstarvet ning seda ka Riigikogu otsusega aasta jooksul muudetakse. Siiski, Rahandusministeerium on aastaid tagasi uuendanud riigieelarve seletuskirja selliselt nagu Riigikontroll seda soovib. Selleks kulus teiste protsessidega paralleelselt arvestatav hulk töötunde. Kuna seletuskirja kasutajate hulk oli väike ja tehtavale tööle puudus õiguslik alus, uuendamine lõpetati. See otsus räägiti läbi ka Riigikontrolliga. Arutame rahanduskomisjoniga ja hindame, kas see töökoormus, mis läheb lugematute tabelite ja lisade uuendamisse on kasutajate ringi arvestades asjakohane. Peale riigieelarve kinnitamist on avalikkusel võimalus saada täiendavat infot eelarve juhtimislaualt Rahandusministeeriumi kodulehel. Sarnaselt seletuskirjale ei

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
					ole juhtimislaua õiguslikku jõudu, kuid on kooskõlas kõigi eelarve muudatustega kogu aasta jooksul. Samuti on võimalik jälgida eelarve kasutamist eelarve täitmise juhtimislaua, Rahandusministeeriumi kodulehel.
	Riigikontroll	Arvamuse eelnõu kohta	Võttes kokku Rahandusministeeriumi seatud neli eesmärki, mida seadusemuudatustega lahendada soovitakse, leiab Riigikontroll, et need on saavutatud vaid osaliselt. Mõõda ei saa vaadata ka Rahandusministeeriumi endagi tõdemusest, et hulga probleemidega hakatakse tegelema alles kunagi tulevikus. See pole hea, sest selgust oleks vaja luua kiiremini ning rakenduvad vahelahendused tekitavad kõigile eelarve ettevalmistajatele palju ebavajalikku lisatööd. Loodan, et leiate Riigikontrolli mõtetest abi nii riigieelarve seaduse muutmisel kui ka riigieelarve koostamise praktika kiirel ja sisukal ümberkujundamisel.	Selgitame	Oleme lähtunud just nende muudatuste väljatöötamisel paljuski Riigikontrolli varasematest märkustest. Me otsime lahendusi järjepidevalt ja ei lükka muudatusi tulevikku, mõned teemad vajavad pikaajalisemat arendust ja võtavad aega ning mitmete osapoolte kaasamist.
	Rein Parelo	Täiendada § 26 lõige 5 ¹	Pakutava muudatus eesmärgiks on luua piisavalt üldiselt tasemel arusaam riigi põhilisestest ressursidest ning nende seosest tegevuste/programmidega ning samuti tagada võrreldavus valdkondade ja asutuste lõikes. Pakutud kujul eelarvestamine võimaldab sisulist arutelu nii ressursimahutude kui ühikuhindade osas. Paragrahvi 26 lõige 5 ¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt: „(5 ¹) Riigieelarves liigendatakse asutuste kulud ressursiliikide ja gruppide lõikes järgmiselt – antud toetused, otsekulud, ametikohtade kulud ISCO pearühmade lõikes, kinnistuste kulud hoone tüüpide lõikes, IT varade (süsteemide) kulud, maismaa-, vee- ja õhusõidukid, masinad ja seadmed, organisatsiooni haldus – ja arenduskulud. Ametikohtade osas esitatakse ISCO gruppide lõikes ka täistööajale taandatud töötajate arv (FTE) ning ametikoha keskmine kulu. Kinnistute osas esitatakse hoone tüüpide lõikes ka ruutmeetrite arv ja ruutmeetri maksumus. Riigigümnaasiumite, hev-koolide, kutseõppeasutuste, rakenduskõrgkoolide, teadus- ja	Selgitame	Täname sisuka ettepaneku eest! Oleme nõus, et nii eelarvestamisel kui finantsarvestuses on oluline pidada ülevaadet riigi kasutatavatest ressursidest. Ettepanek on tuua ressursid riigieelarve seaduse ridadele valitsemisala lõikes. Sellisel juhul suureneks riigieelarve ridade arv mitmekümnekordselt ning seletuskiri muutuks veelgi mahukamaks. Leiame, et ressurside juhtimine on pigem asutuse operatiivtasandi ülesanne. Ülevaade ressurside kasutamisest riigiülel on aga riigi finantsjuhtimise seire ja andmeanalüüsi küsimus. Ressurside viimine seaduse tasandile eeldaks operatiivtasandi juhtimiseks täiendavat paindlikkust. Ei ole mõistlik, et Riigikogu tasandil otsustataks eelarve ressursigruppide (nt IT-varad, sõidukid või ametikohad) lõikes. Asutusel peab olema võimalus juhtida oma ressurside kasutust paindlikult ja vajadusel ümber planeerida temale määratud eelarve ja volituste piires. Riigikogu tasandil asutuse ressurside juhtimine viiks

	Arvamuse, märkuse, ettepaneku esitaja	Kooskõlastus ja eelnõu punkt	Arvamus, märkus, kommentaar	Arvestatud, arvestamata, osaliselt arvestatud, selgitame	Vastus
			<p>arendusasutuste kulud esitatakse grupeerituna. Ministeeriumi valitsemisala programmi tegevuse ja põhiseadusliku institutsiooni kulud liigendatakse tegevuspõhise sisu põhjal järgmiselt: Antud toetused, otsekulud, ametikohtade kulu, muud ressursidega seotud kulud. Ametikohtade kulude juures esitatakse kulu kogusumma ja kogukulu täistööajale taandatud inimaastates (FTE).</p>		<p>meid eemale tõhusast riigivalitsemisest ja suurendaks töökoormust eelarve muutmise menetlusel Riigikogus. Ressursside põhine eelarve viiks ka Riigikogu arutelu fookuse strateegilistelt suundadelt, suurtelt eesmärkidelt ja poliitilistelt prioriteetidelt kõrvale ja keskenduks varade arvestusele ja ühikukulule. See info on oluline, kuid elkoige ministeeriumi ja asutuse tasandil.</p> <p>Nagu olete välja toonud, on ressursiarvestus eelarveklassifikaatori järgi kasutusel nii eelarvestamises kui raamatupidamises. Oleme nõus, et arvestust saab parandada standardiseerimise kaudu ning parandades/täiustades asutuste kuluarvestust ning võttes paremini kasutusele mooduli 5. Selleks jätkame eelarve arendustega ning kavandame võtta kasutusele uue infosüsteemi.</p> <p>Ettepanek esitada tööjõukulu juures info kogukulu täistööajale taandatud inimaastates (FTE) väärrib analüüsimist, kuidas seda infot otsustajale esitada. Soomes on see näide olemas.</p>